

Cuvinte cheie: *Dacia Porolissensis, Arcobadara, lance de beneficiari, hasta pura.*

Mots-clés: *Dacia Porolissensis, Arcobadara, lance de bénéficiaires, hasta pura.*

Situat pe frontiera de nord a provinciei romane Dacia Porolissensis, castrul roman de la Ilișua, în jurul căruia se constituie o amplă așezare, identificată cu antica *Arcobadara* sau *Arcobara*¹, oferă, prin săpăturile arheologice desfășurate, o mare varietate de vestigii care evidențiază importanța aceste stațiuni în viața provinciei și mai ales rolul său în procesul de romanizare din regiunea pe care o supraveghea. Între numeroasele artefacte legate de viața și echipamentul trupei, formată în cea mai mare parte din existența provinciei dintr-o trupă de cavalerie, *ala I Tungrorum Frontoniana*, piesele de armament ocupă un loc distinct, prelucrarea lor fiind în curs. În acest loc ne oprim asupra unui vârf de lance încadrat în seria lăncilor de beneficiari. Piesa a fost găsită în *praetentura sinistra*, în nivelul castrului de pământ din prima fază a fortificației romane². Datorită faptului că a fost descoperită într-un strat puternic de arsură, fiind lucrată din fier și bronz, identificarea piesei s-a putut realiza doar după un dificil proces de curățare și restaurare.

Descrierea piesei: Vârf de lance din fier cu tubul scurt de formă tronconică cu marginea ușor deteriorată, lama în formă de frunză de salcie, de profil lenticular. Lama este întărită cu o ramă de bronz care se încheie în partea superioară printr-o verigă circulară, întărită de un manșon tubular din bronz, lat de 0,8 cm, pe care era dispus un inel din sârmă de bronz, dispărut la restaurarea piesei. În partea inferioară a lamei placajul de bronz se încheie prin două inele cu diametrul de 0,5 cm, realizate prin răsucirea benzii de bronz. Un manșon pare să fi delimitat lama de tubul lănci, dar din cauza oxidării puternice a suprafeței aspectul acestuia apare doar sugerat. Dimensiuni: L=13,5 cm, l=2,3 cm, L tub=4,8 cm, diam. tub=2,2 cm. Ilișua, castru, praetentura sinistra, baraca V, nivelul castrului mic de pământ. Muz. Bistrița: inv. nr. 21896; Pl. I.

Placarea lamei cu o bandă din tablă de bronz, care se încheie prin verigi inelare, exclude încadrarea piesei în categoria armelor de luptă, aceasta intrând în categoria armelor simbolice. Vârfuri de lance nefuncționale erau folosite sub formă de *dona, vexillum, și hasta pura*³. Recompensele acordate soldaților constau din coroane (*corona, civica, corona muralis, corona vallaris*), decorații (*dona*) sub formă de lăncii miniaturale neascuțite (*hasta pura*), stindarde miniaturale (*vexillum*), coliere torsadate, *phalerae, armillae*⁴.

Un exemplar similar cu piesa de la Arcobadara a fost descoperit în Pannonia, la Albertfalva, în vicusul militar – lance cu tubul scurt, corodat, cu două mici verigi laterale, lama cu nervură mediană pronunțată, placată pe margini cu o bandă din bronz care se încheie la vârf sub forma unei verigi, de care a fost prins un inel. H = 19 cm, l = 4,3 cm⁵. (Pl. II/1).

1 Nemeti-Bărbulescu 2006-2007; Nemeti-Bărbulescu 2010; Dana-Nemeti 2012.

2 Protase, Gaiu, Marinescu 1997; Gaiu 2006.

3 Kovács 2004, 91.

4 Maxfield 1981, 61. La cucerirea Ierusalimului Titus, în cadrul unei parade, (după descrierea lui Flavius Josephus VII,1,3, 14) „strigându-i pe fiecare pe nume, i-a aplaudat când au ieșit în față ... le-a pus coroane de aur pe cap, le-a oferit coliere de aur, mici lănci de aur și stindarde de argint și i-a avansat pe fiecare în grad”, apud A. Goldsworthy, *Totul despre armata romană*, Enciclopedia RAO, București 2008, 96.

5 Szirmai 1997; Szirmai 2000; Kovács 2004, 91, fig. 3; Töpfer 2011, 425, pl. 144 Zw 2.